

Lado KUTNAR, Klemen ELER
Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana

Kaj so invazivne tujerodne vrste?

Invazivne tujerodne vrste predstavljajo eno od največjih groženj za upadanje biotske raznovrstnosti v svetovnem merilu.

V skupino invazivnih tujerodnih vrst (skrajšano tudi invazivk) uvrščamo vrste, ki so lahko le s človekovo pomočjo prispele na novo območje in se tam udomačile. S svojim širjenjem povzročajo očitne spremembe v zgradbi ali v delovanju tamkajšnjih naravnih ekosistemov.

Ocenjujejo, da postane invazivnih približno odstotek tujerodnih vrst, ki jih je človek hote ali nehot prinesel na neko območje. Med pri nas naturaliziranimi praprotnicami in cvetnicami je tako danes okrog 50 vrst, ki so jasno prepoznane kot invazivne.

Orjaška in kanadska zlata rozga (*Solidago gigantea*, *S. canadensis*) sta invazivni vrsti v obrežnih, poplavnih in močvirnih gozdovih. Razlikujeta se po tem, da ima orjaška zlata rozga golo steblo, pri kanadski je steblo gostodlakavo.

Invazivne tujerodne rastlinske vrste nižinskih gozdov

Invazivne tujerodne rastlinske vrste so resna grožnja tudi mestnim in primestnim gozdovom Ljubljane. Med gozdovi Mestne občine Ljubljana predstavljajo velik delež različni nižinski gozdovi, med katerimi so pogosti obrežni, močvirni in poplavni gozdovi. Tovrstni gozdovi so med vsemi našimi gozdni tipi najbolj izpostavljeni vdoru in subspontanemu širjenju invazivnih tujerodnih vrst, kot so robinija (*Robinia pseudacacia*), ameriški javor (*Acer negundo*), topinambur oz. laška repa (*Helianthus tuberosus*), žlezava in drobnocvetna nedotika (*Impatiens glandulifera*, *I. parviflora*), orjaška in kanadska zlata rozga (*Solidago gigantea*, *S. canadensis*), oljna bučka (*Echinocystis lobata*), deljenolistna rudbekija (*Rudbeckia laciniata*), japonski in češki dresnik (*Fallopia japonica*, *F. x bohemica*), navadna peterolistna vinika (*Parthenocissus inserta*, *P. quinquefolia*), navadna amorfa (*Amorpha fruticosa*), severnoameriške nebine (*Aster novi-belgii* agg.), črnoplodni mrkač (*Bidens frondosa*), enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*), kalinolistni pokalec (*Physocarpus opulifolius*), navadna dojcija (*Deutzia scabra*), indijski jagodnjak (*Duchesnea indica*) in druge.

Žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*) je močno razširjena invazivna tujerodna vrsta predvsem v poplavnih in drugih nižinskih gozdovih.

Spremljanje pestrosti rastlinskih vrst in invazivnih tujerodnih vrst v urbanem gozdu Mestne občine Ljubljana

Stanje pestrosti rastlinskih vrst in pojavljanje invazivnih tujerodnih vrst smo ugotavljali na treh lokacijah v mestnih in primestnih gozdovih Ljubljane: Rožnik – gozd za stavbo Gozdarskega inštituta Slovenije; Gameljne 1 – drugotni gozd rdečega bora s podraslo listnato vegetacijo na dvignjeni savski terasi; Gameljne 2 – obrežni gozd - log na spodnji terasi ob strugi reke Save. Pri tem smo uporabili metodologijo za oceno stanja biodiverzitete, ki je bila usklajena v okviru EMoNFUr projekta.

Na treh lokacijah smo skupaj popisali 161 vrst praprotnic in semenk. Med njimi je bilo 10 invazivnih tujerodnih vrst: robinija (*Robinia pseudacacia*), Thunbergov češmin (*Berberis thunbergii*), orjaška zlata rozga (*Solidago gigantea*), japonski dresnik (*Fallopia japonica*), deljenolistna rudbekija (*Rudbeckia laciniata*), enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*), topinambur oz. laška repa (*Helianthus tuberosus*), žlezava in drobnocvetna nedotika (*Impatiens glandulifera*, *I. parviflora*) in kalinolistni pokalec (*Physocarpus opulifolius*).

Delež invazivnih tujerodnih vrst je bil daleč največji na objektu v obrežnem gozdu (Gameljne 2), kjer je bilo od 68 popisanih rastlinskih vrst kar 8 invazivnih (11,8 % vseh popisanih vrst).

Po dosedanjih ocenah tako robinija kot tudi nekatere invazivne grmovne in še posebej zeliščne vrste lahko v mestnih in primestnih gozdovih že močno ovirajo normalen razvoj gozdov (npr. naravno pomlajevanje, izrinjanje avtohtonih vrst, spremembe rastiščnih razmer).

Japonski dresnik (*Fallopia japonica*) je ena od pogostejših invazivnih tujerodnih vrst v obrežnih gozdovih. Vrsta zraste do 2 metra visoko in ima liste dolge do 15 centimetrov. Tej vrsti je nekoliko podoben sahalinski dresnik (*Fallopia sachalinensis*), ki pa z razliko od prvega zraste višje (tudi do 4 metre). Njegovi listi so dolgi do 30 centimetrov in imajo srčasto dno. Pri nas raste tudi križanec med tema vrstama dresnikov, češki dresnik (*F. x bohemica*).

Invazivna tujerodna vrsta deljenolistna rudbekija (*Rudbeckia laciniata*) lahko v nižinskih in poplavnih gozdovih gradi obsežne in goste sestoje, ki onemogočajo rast domačim rastlinskim vrstam.

VIRI:

Dakskobler, I., Kutnar, L., Šilc, U., 2013. Poplavni, močvirni in obrežni gozdovi v Sloveniji: Gozdovi vrb, jelš, dolgocepljatega bresta, velikega in ozkolistnega jesena, doba in rdečega bora ob rekah in potokih. Ljubljana: Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije; Zveza gozdarskih društev Slovenije - Gozdarska založba, v pripravi.

Jogan, N., Eler, K., Novak, Š., 2012. Priročnik za sistematično kartiranje invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst. Zavod Symbiosis, Nova vas, 51 pp.

Kutnar, L., Pisek, R., 2013. Tujerodne in invazivne drevesne vrste v gozdovih Slovenije. Gozdarski vestnik, v tisku.

O PROJEKTU

Projekt EMoNFUr, ki ga v Sloveniji izvaja Gozdarski inštitut Slovenije, je nastal z namenom vzpostavitve mreže za spremljanje stanja urbanih in periurbanih gozdov v italijanski deželi Lombardiji in v Sloveniji. Namen projekta je meščanom, lokalnim interesnim skupinam in drugim deležnikom v Sloveniji podrobneje predstaviti urbane gozdove ter povečati ozaveščenost o vlogi gozdov pri blažitvi posledic podnebnih sprememb.